

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРНИМИ РЕСУРСАМИ

Досліджуються загальні тенденції обсягу та структури товарообороту, товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі за видами економічної діяльності підприємств; за основними складовими елементами, що формують товарні ресурси (надходження товарів і початкові товарні запаси). Зроблено висновки щодо результативності управління товарними ресурсами на підприємствах роздрібною торгівлі України на сучасному етапі.

Ключові слова: товарна пропозиція, товарооборот, товарні ресурси, надходження товарів, товарні запаси.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання підприємств роздрібною торгівлі характеризуються нестабільністю та мінливістю зовнішнього середовища, посиленням конкуренції, підвищенням вимог споживачів до якості товарів і послуг. За цих умов можливість досягнення підприємствами роздрібною торгівлі запланованих обсягів діяльності значно залежить від достатності та своєчасності забезпечення їх товарними ресурсами необхідного асортименту та якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих аспектів діяльності підприємств роздрібною торгівлі України представлено в працях багатьох сучасних дослідників. Так, оцінка розвитку суб'єктів торговельного підприємництва у сфері роздрібною торгівлі, поглиблена оцінка ефективності здійснення торговельного бізнесу в Україні наведена в монографії за ред. Л.О. Лігоненко [1]. Актуальні питання розвитку роздрібною торгівлі України та шляхи її вирішення розглядаються в монографії «Споживчий ринок України: методологія дослідження та регулювання» [2]. Дослідження тенденцій розвитку товарообороту підприємств роздрібною торгівлі України представлено в монографії І.В. Височин [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте в сучасній економічній літературі відсутні дослідження, які висвітлюють сучасні тенденції забезпечення підприємств роздрібною торгівлі товарними ресурсами.

Формулювання цілей статті. Мета статті – дослідження сучасних тенденцій розвитку обсягів, складу та структури товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі України.

Викладення основного матеріалу. Показники стану та розвитку внутрішньої торгівлі, з одного боку, висвітлюють характерні риси стану та розвитку сфер виробництва та попиту, а з іншого -- відображають розвиток галузі як компоненти ринкової інфраструктури,

що визначає динамічність взаємопов'язаного процесу товарообігу та виробництва, господарської кон'юнктури економіки.

За твердженням О.П. Бегларішвілі, динамічність розвитку галузі торгівлі потребує системного і постійного вивчення, оскільки коливання її параметрів є індикатором змін соціально-економічної ситуації в Україні, досягнення сталого розвитку споживчого ринку або виникнення проблем формування товарної пропозиції [4, с.11].

Використання товарних ресурсів спрямовується на реалізацію в роздріб, інше документоване вибуття та залишки товарів на кінець періоду. Однією з умов розвитку товарообороту, як зазначає Н.О. Голошубова, є наявність товарів і послуг, які відповідають попиту покупців за асортиментом, якістю та ціною [5, с.10].

Динаміка обсягу та структури реалізації та інших недокументованих витрат підприємств роздрібною торгівлі України за 2009-2013 роки наведена в табл.1. За даними таблиці 1 можна зробити висновок про наявну стійку тенденцію до нарощування обсягів реалізації у роздріб та інших недокументованих витрат на підприємствах роздрібною торгівлі. У цілому на підприємствах роздрібною торгівлі України обсяг реалізації у роздріб та інших недокументованих витрат збільшився на 230287,8 млн.грн. за досліджуваний період: з 104512,54 млн.грн. у 2009 році до 334800,29 млн.грн. у 2011 році. У 2013 р. по відношенню до попереднього року досліджуваний показник збільшився на 14,59%. Середній темп росту обсягу реалізації підприємств роздрібною торгівлі України за 2009-2013 рр. становив 184,63%. Таке високе значення зумовлене стрімким зростанням даного показника на підприємствах роздрібною торгівлі України у 2011 році, коли, коли темп зміни обсягів реалізації становив 206,27% по відношенню до попереднього року.

Таблиця 1

Обсяг і структура реалізації в роздріб та інших недокументованих витрат підприємств роздрібною торгівлю України за 2009-2013 рр.

Показник	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Обсяг реалізації в роздріб та інших недокументованих витрат, млн.грн.					
Роздрібна торгівля України в цілому, в тому числі	104512,54	126937,91	261836,14	292170,97	334800,29
Роздрібна торгівля автомобілями, мотоциклами та пальним	23270,07	28952,20	65846,46	74420,24	82438,10
Роздрібна торгівля (без роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним)	81242,47	97985,71	195989,68	217750,73	252362,19
Темп зміни, % до попереднього року					
Роздрібна торгівля України в цілому, в тому числі		121,46	206,27	111,59	114,59
Роздрібна торгівля автомобілями, мотоциклами та пальним		124,42	227,43	113,02	110,77
Роздрібною торгівлю (без роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним)		120,61	200,02	111,10	115,90

Подібна динаміка обсягів реалізації в роздріб та інших недокументованих витрат спостерігається і на підприємствах роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним: середній темп зміни становив 143,91%. Найбільший приріст обсягу даного показника спостерігався у 2011 році, коли його обсяг зріс на 227,43% по відношенню до попереднього періоду. На думку Л.А. Мороз, збільшення обсягу реалізації на підприємствах роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним зумовлене такими факторами, як відновлення автокредитування, ініціативою вітчизняних виробників щодо підвищення ввізного мита на імпортні машини, яка прискорила процес задоволення відкладеного попиту частиною споживачів, тощо. [6, с. 155]

На підприємствах роздрібною торгівлю (без роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним) також спостерігається тенденція до постійного нарощування обсягів реалізації в роздріб та інших недокументованих витрат: за весь період дослідження обсяг реалізації збільшився на 171119,7 млн.грн. з 81242,466 млн.грн. у 2009 році до

252362,19 млн.грн. у 2013 році. Середній темп зміни обсягу реалізації становив 136,91%.

Головною метою для формування товарних ресурсів є забезпечення виконання плану товарообороту. Без постійного поповнення товарів безперервний процес реалізації буде неможливо здійснювати. Підприємства торгівлі повинні забезпечувати ритмічний продаж товарів, які відповідають споживчому попиту за асортиментом, кількістю та якістю. Необхідна умова забезпечення процесу реалізації товарів підприємством торгівлі – наявність у нього товарних ресурсів, які є матеріальною основою для розвитку товарообороту. Недостатня кількість або відсутність товарних ресурсів може призвести до зниження обсягів реалізації та недоотримання прибутку. Товарні ресурси підприємств роздрібною торгівлю як господарюючого суб'єкта є важливим чинником, який впливає на ефективність фінансово-господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його сталого економічного розвитку. Динаміку обсягу та структури товарних ресурсів наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка обсягу товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлю України за видами економічної діяльності за 2009-2013 рр.

Вид економічної діяльності	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Підприємства роздрібною торгівлю України в цілому, млн.грн.	149512,2	186257,8	313629,1	326169,7	376942,5
Темп зміни, у % до попереднього періоду		124,6	168,4	104,0	115,6
Підприємства роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним, млн.грн.	32467,88	43007,95	88646,32	78044,88	86581,29
Темп зміни, у % до попереднього періоду		132,5	206,1	88,0	111,0
Підприємства роздрібною торгівлю (без роздрібною торгівлю автомобілями, мотоциклами та пальним), млн.грн.	117044,3	143249,8	224982,7	248124,8	290361,2
Темп зміни, у % до попереднього періоду		122,4	157,0	110,3	117,0

За даними таблиці 2 можна зробити висновок, що обсяг товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі України за 2009-2013 рр. характеризувався стійкою тенденцією до зростання: їх обсяг збільшився з 149512,2 млн.грн. у 2009 році до 376942,5 млн.грн. у 2011 році. Темп зміни обсягів товарних ресурсів коливається від 104% до 168,4% за досліджуваний період. У цілому за досліджуваний період обсяг товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі зріс на 227430,3 млн.грн. Зазначимо, що найбільш суттєво обсяг товарних ресурсів на підприємствах роздрібною торгівлі України збільшився у 2011 році порівняно з попереднім періодом – на 168,4%.

На підприємствах роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом простежується нарощування обсягів товарних ресурсів у 2010-2011 рр.: темп їх зміни становив 132,5% та 206,1% відповідно (табл.2). Проте у 2012 році відбувається скорочення обсягів товарних ресурсів по відношенню до попереднього періоду на 12%. У 2013 році спостерігається відновлення приросту обсягу товарних ресурсів - по відношенню до попереднього року їх обсяг збільшився на 11% (табл. 2.2). У 2013 році порівняно з 2009 роком збільшилися обсяги товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі за всіма видами діяльності, проте найбільш суттєво зросли товарні ресурси підприємств роздрібною торгівлі

автомобілями, мотоциклами та паливом – у 2,6 рази.

На підприємствах роздрібною торгівлі (без роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом) впродовж досліджуваного періоду відбувається збільшення обсягів товарних ресурсів: з 117044,3 млн.грн. у 2009 році до 290361,2 млн.грн. у 2011 році. Найбільший темп росту товарних ресурсів спостерігався у 2011 році, коли він становив 157% по відношенню до попереднього року (табл. 2.2). В цілому за досліджуваний період обсяг товарних ресурсів зріс у 2,5 разів та у 2013 році досяг 290361,2 млн.грн. Наголосимо, що на можливість підприємств роздрібною торгівлі формувати товарні ресурси впливають такі макроекономічні фактори як: загальноекономічна ситуація в країні, наявність платоспроможного попиту, пропозиція на ринку споживчих товарів тощо. Основа формування товарних ресурсів підприємствами торгівлі – пропозиція товарів народного споживання, яка є частиною товарної пропозиції.

Джерелами формування товарних ресурсів для підприємств торгівлі виступає продукція промисловості, продукція сільського господарства та переробної промисловості, підсобних господарств, імпорт, товарообмінні операції, перехідні товарні запаси [7, с.60]. Структура товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі України за видами економічної діяльності наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Структура товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі України за видами економічної діяльності за 2009-2013 рр.

%

Вид економічної діяльності	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Підприємства роздрібною торгівлі України в цілому, млн.грн.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Підприємства роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом, млн.грн.	21,7	23,0	28,3	23,9	23,0
Підприємства роздрібною торгівлі (без роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом), млн.грн.	78,3	77,0	71,7	76,1	77,0

У загальному обсязі товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі України найбільшу переважну частку займають товарні ресурси підприємств роздрібною торгівлі (без роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом): їх питома вага на кінець досліджуваного періоду становить 77%. Питома вага товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами та паливом зросла з 21,7% у 2009 році до 23% у 2013 році (табл.3). Переважання питомої ваги товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі (без роздрібною торгівлі автомобілями, мотоциклами

та паливом) явище закономірне, оскільки попит населення на автомобілі є епізодичним.

Як справедливо зазначає Б.В. Гринів [8, с.89], однією з умов успішної діяльності підприємства торгівлі є забезпеченість його товарами. Для безперебійної роботи й успішного виконання намечених планів товарообороту торговельна мережа повинна мати в наявності товари в обсязі й асортименті, які не тільки задовольняють попит покупців, але й забезпечують певний перехідний запас на найближчу перспективу.

Обсяг товарних ресурсів підприємств роздрібною торгівлі, як було зазначено, формується за рахунок надходження товарів і

початкових товарних запасів. Як зазначає Г.Г. Иванов, товарні ресурси підприємств торгівлі формуються за рахунок товарних запасів та надходження товарів, а витрачаються на досягнення товарообороту (частина товарних ресурсів може також покривати різноманітні документовані витрати) [7, с. 60].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження підтверджують вагомий роль товарних ресурсів як фактора ресурсного забезпечення товарообороту, їх роль у здатності підприємств роздрібною торгівлю доводити товари

до кінцевого споживача та задовольняти попит населення, що є однією з основних функцій торгівлі. Забезпечення підприємств роздрібною торгівлю товарами – також стимулюючий фактор для розвитку виробництва споживчих товарів, сприяючий вдосконаленню асортименту та підвищенню якості товарів. Визначення напрямів і шляхів удосконалення управління товарними ресурсами на основі попередньої ґрунтовної оцінки ефективності та результативності його здійснення зумовлює необхідність подальших досліджень у даному напрямі.

Список літератури

1. Торговельне підприємництво: теорія та практика: монографія / за ред. Л.О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2012. – 304 с.
2. Споживчий ринок України: методологія дослідження та регулювання: монографія / за заг. ред. Л.О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2007. – 379 с.
3. Височин І.В. Управління товарооборотом підприємств роздрібною торгівлю: монографія / І.В. Височин. – К.:КНТЕУ, 2012. – 544 с.
4. Бегларішвілі О.П. Тенденції розвитку торговельних підприємств харківської області / О.П. Бегларішвілі // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова, 2014. – Том 19. Випуск 2/3. – С. 11-15
5. Голошубова Н.О. Організація торгівлі: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Н.О.

Голошубова. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: КНТЕУ, 2012. – 680 с.

6. Мороз Л. А. Тенденції розвитку українського автомобільного ринку і маркетингова комунікаційна політика його учасників / Л. А. Мороз // Логістика : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор Є. В. Крикавський. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. - С. 154-159.

7. Иванов Г.Г. Экономика торгового предприятия: учебник / Г. Г. Иванов. – М. : Издательский центр «Академия», 2010. – 320 с.

8. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.

Аннотация

Ірина Вавдійчик

ИССЛЕДОВАНИЕ ОСНОВНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ РОЗНИЧНОЇ ТОРГОВЛІ УКРАЇНИ ТОВАРНИМИ РЕСУРСАМИ

Исследуются общие тенденции объема и структуры товарооборота, товарных ресурсов предприятий розничной торговли за видами экономической деятельности предприятий; за основными составными элементами, которые формируют товарные ресурсы (поступление товаров и начальные товарные запасы). Сделаны выводы относительно результативности управления товарными ресурсами на предприятиях розничной торговли Украины на современном этапе.

Ключевые слова: *товарное предложение, товарооборот, товарные ресурсы, поступления товаров, товарные запасы.*

Summary

Iryna Vavdiichyk

RESEARCH OF BASIC TENDENCIES OF PROVIDING OF ENTERPRISES OF RETAIL BUSINESS OF UKRAINE COMMODITY RESOURCES

The general tendencies of volume and structure of commodity turnover are investigated in the article, commodity resources of enterprises of retail business after the types of economic activity of enterprises; after basic component elements that form commodity resources (receipt of commodities and opening commodity stocks). In the article drawn conclusion in relation to effectiveness of management by commodity resources on the enterprises of retail business of Ukraine on modern stage.

Keywords: *commodity suggestion, commodity turnover, commodity resources, receivableness of commodities, commodity supplies.*